

Gondolatok a Csontváry-Múzeum ötletpályázata kapcsán

Jelenkor, 2016/9.911-912.o. Ferkai András, részlet

...Kevesen emlékeznek arra, hogy 1980-ban már volt egy Csontváry-ötletpályázat. A mai Mesteriskola elődje, a Fiatal Építészek Köre (FÉK) írta ki a VI. ciklusba jelentkezők felvételi pályázataként. A múzeum helyszínéül a kiírásban a Városligetet jelölték meg, nyilván arra utalva, hogy a festőnek életében volt már kiállítása az Iparcsarnokban, esetleg annak a közkeletű tévedésnek az alapján, hogy Csontváry ott képzelte el saját múzeumát.

Dobai János terve akkor nagy visszhangot keltett. Egyrészt azért, mert a posztmodern eszelős divatja idején rendkívül visszafogott, szinte eszköztelen épületet tervezett, másrészt mert sikerült Csontváry vázlatban megmaradt vízióját a tervbe integrálnia. A főbejárat felőli nézet szinte pontosan megegyezik a festő rajzával: a három nyílással tagolt, három orom-falas homlokzat előtt ott áll a kupolás zenepavilon és a mozsárágyú, de a múzeum belső térrendszere és a termek méretezése is a festő elképzelését követte.

Az előzőleg tárgyalt pályamű szerzőivel ellentétben Dobai átdolgozta egykori tervét. Fő vonásait persze megtartotta, de tovább egyszerűsítette. Elhagyta az alagsort, kitisztította az épület közlekedési rendszerét, az emeletre kizárólag a múzeum állandó és időszakos kiállításainak tereit helyezte, a földszintre pedig az összes szükséges kiegészítő funkciót (előcsarnok, pihenőtér, büfé, könyvtár, előadóterem, adminisztráció, raktárak, restaurátorok stb.). Korábbi tervével ellentétben az új épület lapos tetős, s az oromfalas homlokzat őszintén vállalt kulissza-fal. Ahogyan a műleírásban olvassuk, „tudjuk, hogy a rajzokon szereplő épület [itt Csontváry vázlatairól van szó] megvalósítása ma tiszta anakronizmus". Ezért csak elidegenített, idézőjelbe tett megoldás jöhet szóba. Ennek eszköze a „varázsdoboz", a múzeum absztrakt kubusa, amely előtt, akár a Monge-féle geometrikus vetítés síkjai, a főhomlokzat és az előtte húzódó kőburkolatú és zászlótartó póznákkal szegélyezett sík adja a „rekvizitumok" keretét. A homlokzati rajzon nem csak a zenepavilon és az ágyú, hanem a félig földbe süllyedt monolit (pontosabban imitációja) is látható. Az épület másik három homlokzata képletszerű: az alsó szinten átlátszó, a felsőn fekete, kötésben rakott falra emlékeztető üvegfal. A múzeumi szint bármilyen kurátori koncepcióra alkalmas, miközben megfelel Csontváry hármas csoportosításának is. A középtengelyben elhelyezett Baalbekhez álperspektivikusan szűkülő tér vezet, ferde falai mögött installációs és raktárhelyiségekkel. Látszik, hogy gyakorlott kiállítás-tervező is részt vett a munkában: ez az egyetlen pályamű, melyet azonnal meg lehetne építeni, annyira végiggondolt a legkisebb részletig.

A pályamű egyetlen kifogásolható eleme éppen a helyszín. Annak idején semmi gondot nem okozott a Városliget, a Petőfi-csarnok akkor is bontásra érett volt. A kiválasztott helyre ma az új Nemzeti Galériát szánják, és a Liget-projekt miatt, azt hiszem, kevesen rajonganának egy újabb oda kerülő múzeumért. Dobai jól érzi ezt, ezért siet rögzíteni, hogy terve bárhol megvalósítható, ahol megfelelő méretű terület és a szabályozási paraméterek által biztosított beépíthetőség áll rendelkezésre. Ebben semmiféle cinizmust nem kell látni. A semleges, tökéletesen működő múzeum-doboz és az elé helyezett Csontváry „relikviák" együttese valóban bárhová letehető, helytől függetlenül képes megfelelni mind a funkcionális, mind a megrendelő által sugallt szimbolizációs igényeknek...